

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Floremundi Raemundi V. Cl. Olim Consiliarii Regis
Galliarvm Ex Calviniano Catholici Synopsis Omnium hujus
temporis Controversiarum tam inter Lutheranos,
Calvinistas quam alios plurimos. Sive Historia ...**

Raemond, Florimond de

Coloniae Agrippinae, 1655

IV. Germani in Transylvania Lutheranam doctrinam spargunt.

urn:nbn:de:hbz:466:1-10880

veret; sed matre defuncta, animi scissa nudavit, ut paulo post dicemus.

IV. Ex altera parte Ferdinandus, cogente necessitate, diversarum sectarum homines e Germania stipendijs conductos, suis auxilio misit; inter ceteros Albæ Juliz custodia *Bartholomæo Cornuato* commendata, cuius auspiciis Lutheranzæ conciones statim in publico haberi cœperunt, quod vivente Georgio Monacho tentare nemo ausus fuerat. Sed & Mauritius Saxonizæ Dux cū duodecim peditum & tribus equitum millibus ad ferendam Ferdinando ex pacto opem in Hungariã profectus, multos Prædicantes Lutheranos secum adduxerat, qui novum Evangelium nimisquam impigre disseminarunt. Quamvis autem Mauritius nulla re memorabili perfecta immo ne viso quidem hoste, in Germaniam redierit, (*) non multo post in prælio contra Albertum Brandeburgicum interfectus, vberem tamē Pestiferæ doctrinæ iis regionibus segetem reliquit, e qua succrescere, multo peiores ipsa radice, immo omnium deterrimæ sectæ pullulatunt, quæ etiam hæcenus extirpati nunquam potuerunt. *Petrovitius* penes quem summa rerum erat, ubi Paulum Bornemissam quoque, qui solus Episcopus in Transylvania hæcenus fuerat, patriæ tradidit, quam Turcis & hæreticis prædæ relictum intrare nebat, ad Ferdinandum quoque abijisse accepit: eiectis passim Catholicis sacerdotibus, Monachis & Canonicis, eorum facultates fisco addidit, sicut tamen ut bonam partem ipse sibi servaret. Deinde missa ad Turcam legatione auxilia ad Transylvaniam e Ferdinandi manibus totam extorquendam, sollicitavit. A Sultano Moldaviæ præfectus & *Castumbejus* Reginzæ *Isabellæ* & *Joannis* filij rebus consulere, & ubicumque ferret necessitas præsto esse iussi sunt. *Andreas* quidem *Batorius* Catholicus Princeps, ut & *Christophorus eius frater*, quem Ferdinandus pro se Transylvanizæ *Waivodam* seu præfectum constituerat, patriæ res in ruinam & exitium properantes, pro viribus suffraginabat; sed morbo & mœre confectus, impedire non potuit quo minus *Isabella* & *Joannes* Albam Juliam Turcarum ope reducti, totius fere regionis imperio potirentur. Secundum hæc *Petrovitius* non cum Moldaviæ & *Vlachizæ* tantum *Vvaivodis*, sed & cum *Bassa Budensis*, & *Bosniæ* & *Belgradi Sangiacis* de federe tractavit.

V. Postquam ergo nationibus istis bellicosis quidem, sed novitatis avidis, libertas illa conscientiarum vel licentia potius, a Germanis accepta saluã

movit, à magistratu perierunt, ut non ex tolerantia quadam, sed sub legum quoque favor & præsidio, protestantium religionem exercere sibi fas & ius esset. Quod quidem Edicto *Tordæ* promulgato ipsis concessum fuit, ita tamen ut reliquæ omnes sectæ prohibitz intelligerentur, ut & Sacramentariorum, & ea quæ An. M. D. XXXVI. *Vitebergæ* à theologis decreta sunt, observarentur. Quod ubi *Solimannus*, cuius armis *Isabella* & *Ioannes* in ditionem restituti fuerant accepit, non Lutheranorum modo, sed Antitrinitariorum; & alias sectas ibi gliscere, serio eos monuit, ut novitatibus istis quamprimum obviam irent. An. 1551. Sic enim *Fumeus* in Hungarica sua historia scriptum reliquit *Circa id tempus Turcarum Imperator Isabellam reginam monuit, intellexisse se, quomodo præter eam quam ipsa proficetur religionem, diversa secta in regnum irrepserint. Mandare vero, si bona ipsius gratia vellet, neullo modo eas ferat, ut qui sciat rebellionis inde nasci, inde periculum, ac tandem exitum ipsius imperio imminere sibi, vero multas molestias exitum iri. Subvertitur ut omnes istarum novitatum auctores e medio tollant.* Idem historicus *Solimannum* graves lætæ mandati huius causas habuisse addit. Jam dudum namque ait, hæretici in hoc regno nilulati fuerant & publicis suis concionibus *Zizaniam* suam longe lateque disseminaverant, adeoque multos ab Ecclesia unitate diverterant, immo nisi hoc mandatū eis metum inieciisset, iam totum regnum erant inossuri: qui tamen mox ut *Turcicus Imperator* iusserat, undique proscripti fuerunt & expulsi. Hæc *Fumeus*. In commentarijs veto quos penes me habeo, annotatum reperio, *Reginã Catholicam religionis valde studiosam utpote illustrissimam illam & optimam Jagellonicam Polonorum regum stirpem progenitam, magna curam in hanc rem incubuisse, & diversarum sectarum Prædicantes e regno facessere iussisse, publice etiam proposito Edicto, ne cuiusquam alteriusquam Catholicæ religionis exercitium permitteretur. At illi vna parte egressi, altera rursus subingrediebantur, scelestissimi *Petrovitij* favore, & adolescentis Principis coniventia, cuius aures & animum *Biandræus Arrianus* iam dudum occupaverat; sic ut qui corporis sanitatem tuendam susceperat, eius animæ exitum procuravit. Quis exitus huius hominis fuerit quæris; Quis alius, quæso, nisi eo dignus, qui & Principem & Principis gubernatorem, adeoque tot animas perdidit! Quum enim Anno M. D. LXXXVIII. Albæ Juliz in cubiculo horrendam neficiã*

a Hist. Hung. lib. 6.

quid